

finn nemzeti mozgalomhoz köthető (maga Ingman is a mozgalom egyik képviselője volt), melynek köszönhetően szintén ebben az időszakban finnesítették – sokkal nagyobb sikert aratva – a finn személyneveket.

BUZGÓ ANITA
Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar

Tulajdonnevek a fordítás és a kétnyelvűség kontextusában

Szerkesztők: BAUKO JÁNOS – BENYOVSZKY KRISZTIÁN. Nyitrai Konstantin Filozófus
Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitra, 2013. 183 lap

1. A kötet tizennégy tanulmányt közöl, melyek a fordítás és a kétnyelvűség összefüggéseit helyezik vizsgálódásuk középpontjába. Az első hét tanulmány főként a magyar–szlovák kétnyelvű környezet hivatalos és nem hivatalos névadási sajátosságaival foglalkozik szocioonomasztikai megközelítésben, míg a kötet második felét képező tanulmányok az irodalmi művekben szereplő nevek fordítását és fordíthatóságát, az írói névadást vizsgálják a kétnyelvűség viszonylatában, változatos problémaköröket érintve.

2. Az első BAUKO JÁNOS tanulmánya (5–27), mely a magyar–szlovák kétnyelvű környezetben élők keresztnévhasználatát teszi meg kutatása tárgyául. A szerző felhívja a figyelmet arra, hogy a szlovákiai magyarokra jellemző magyardomináns kétnyelvűség főként az informális, szóbeli névhasználatban érvényesül. A kettős névhasználat vagy kétnevűség a szerző szerint megelőző-elkerülő stratégiaként fogható fel: a többségi mintát elváró közegben pedig a kisebbségi nyelvű változatot használja a kétnyelvű nyelvhasználó.

SÁNDOR ANNA az *-u* bece- és ragadványnévképző interetnikus jellegét tárgyalja (28–42). Az újabb feldolgozások adatait vizsgálva arra a következtetésre jut, hogy a keleti palóc tömbben, illetve az északkeleti nyelvjárási régióban az államhatároktól függetlenül gyakoribbak az *-u* képzős bece- és ragadványnevek, mint a nyugatabbi nyelvterületeken. Elképzelése szerint a szlovák vokatívuszragból a magyar todalékrendszerben funkcióváltással jött létre az *-u* képző, igazodva a beszélőközösség kommunikációs igényeihez, nyelvünk rendszertani sajátosságaihoz.

A kötet harmadik írásának szerzője, MENYHÁRT JÓZSEF csallóközi falucsúfolókban vizsgált élő nyelvjárási jelenségeket (43–53). BAUKO JÁNOS terminusa szerint közösségi ragadványnevekkel, kollektív személynevekkel foglalkozik a tanulmány. Ezen nevek esetében a névadók általában a szomszédos települések lakosai, akik valamilyen sajátosságot kiemelve adnak ragadványnevet a nevet kapó közösségnek. A szlovákiai magyarságra a magyardomináns közösségi ragadványnév-használat jellemző.

SZABÓMIHÁLY GIZELLA tanulmánya azt vizsgálja, hogy milyen szempontok szerint történt a hivatalos magyar helységnévodás a 19. század végén, illetve a 20. század elején Magyarországon lezajlott törzskönyvezés során, valamint ezt követően Csehszlovákiában a húszas években és a rendszerváltás után, 1994-ben és 2011-ben (54–67). A 2011-ben

lezajlott, a kisebbségi nyelvhasználati törvény módosításához kapcsolódó névrendezés során már szlovákiai magyar szakértőkből alakulhatott egy olyan csoport, amelynek az érintett magyar települések névjegyzékének az összeállítása volt a feladata. A munkacsoport által ajánlott nevek nagy része a szlovák kulturális minisztérium kifogásaira adott szakértői válaszoknak köszönhetően bekerült a hivatalos névjegyzékbe. Véggöveztetésként arra jut a szerző, hogy a magyar helységnevek ügye Szlovákiában továbbra is politikai kérdés.

Sáros vármegye helységneveinek szlovák fordításával foglalkozik ANGYAL LÁSZLÓ cikke (68–85). A szerzőt az érdekli, hogy mennyire befolyásolta a szlovák helynevek megalkotóit az eredeti magyar név jelentése, névadási motivációja. A fordítás során létrejött tükörfelfordítások és átírások mellett e nevek olyan grammatikai műveletek eredményei, amelyek nem vagy csak alig okoztak jelentésmódosulást a fordítás eredményeképpen.

PRESINSZKY KÁROLY Csallóköz helységneveinek élőnyelvi változatait vizsgálja tanulmányában (86–101). Megállapítja, hogy a névanyag élőnyelvi használatát igen nagy mértékben befolyásolják a nyelvjárás, a csallóközi-szigetközi nyelvjárás csoport jellemző sajátosságai. Bár az élőnyelvi használatban igen nagy szerepet kap a nyelvjárásiasság, a helységnevek hivatalos magyar változatai egyetlen kivételtől eltekintve (*Nemesócsa*, szemben a 19. századi hivatalos *Nemes-Olcsa* alakkal) a köznyelv jellemzőit követik.

VANČO ILDIKÓ esettanulmánya a szociolingvisztikai tárgyú szövegek utolsó tagjaként egy személyes élményeken alapuló anonim elbeszélést közöl a kisebbségi névhasználat és az identitás kapcsolatának illusztrálása céljából (102–112). Az adatközlő saját történetét beszéli el, visszaemlékezésében a család- és keresztnévhasználat kettősségét bemutatva, személyes példájával támasztva alá a névnek az identitás kifejezésében betöltött szerepét.

3. Az irodalmi névadással és a tulajdonnevek fordíthatóságával, fordításával foglalkozó tanulmányok sorát PEŤOVSKÁ FLÓRA írása nyitja (113–122). A szerző a nevek Mikszáth Kálmán Szent Péter esernyője című regényében betöltött szerepét vizsgálja. A befogadói lehetőségeket, stratégiákat illetően elkülöníti a szlovák/szláv nyelvi kompetenciával nem rendelkező olvasóét, illetve a szlovák/szláv nyelvi kompetenciával rendelkezőt, aki a szlovák tulajdonnevekhez konnotációkat is társíthat.

POLGÁR ANIKÓ tanulmánya az antik nevek Devecseri Gábor verses útinaplójában játszott szerepét tekinti át (123–132). A tanulmány leginkább az elméleti felvetés szintjén érdekes: a szerző szerint az „újrafelhasználtnak”, antik név magában hordozza a kulturális hagyománnyal való szembenézés kényszerét is, az antik görög név a múltból jött üzenetként is felfogható.

BENYOVSZKY KRISZTIÁN Örkény István Egyperces novellák című kötetének írói névadását mutatja be a szlovák fordítással való összevetésben (133–146). A fenti mű számos történelmi, kulturális, irodalmi utalást tartalmaz a nevek szintjén is, amelyek a magyar olvasó számára könnyen érthetőek, a fordítás azonban problémákat vethet fel. A tanulmány ezért azzal foglalkozik, hogy milyen eljárásokhoz, megoldásokhoz folyamodott a fordító annak érdekében, hogy a nevek történelmi-kulturális referencialitása a célnyelvi olvasó számára is érthetővé váljék.

N. TÓTH ANIKÓ tanulmánya Darvasi László Stern úr, illetve Bodor Ádám Sinistra körzet című műveit vizsgálja arra a közös jellemzőjükre hivatkozva, hogy mindkét szöveg

gazdag idegen antroponimákban. Ezek jelentésükkel újabb értelmezési lehetőségeket nyitnak meg a szöveg befogadása során (147–159).

PETRES CSIZMADIA GABRIELLA a név szerepét vizsgálja autobiografikus szövegekben (160–166). Rámutat, hogy a névhasználat, a megnevezés az ebből a szempontból elsősre problémamentesnek tűnő önéletrajzi szövegekben is fontos szereppel bír, hiszen ezek nyomán érhető tetten az olvasó számára az önéletrajzi önzonosságának jelölése, önmagáról alkotott képe, szerepei, identitása.

HEGEDŰS ORSOLYA tanulmánya Terry Pratchett Korongvilág-regényeinek tulajdonneveit vizsgálja (167–175). Igen fontos megállapítása a tanulmánynak, hogy mindig a szöveg kontextusa dönt arról, hogyan olvassuk a tulajdonnevet valamely hagyományban. A név ebben az elképzelésben nem statikus eleme a narratívának, hanem rajta keresztül dinamizálódhat a szöveg olvasata.

BÁRCZI ZSÓFIA tanulmánya az Aliz Csodaországban című gyermekregény magyar fordításaiban megjelenő névanyag eltéréseivel, különbségeivel foglalkozik (176–183). A tanulmány írója a gyermekkönyvek esetében a kulturális adaptáció elvének érvényesítését tartja szerencsésnek, hiszen amennyiben a fordító ragaszkodik a szó szerinti fordításhoz, a célnyelven értelmezhetetlenné válhat a szöveg a befogadó számára.

4. A fent ismertetett tanulmánykötet sokrétű, változatos kérdésköröket érintő tanulmányaival jól illusztrálja a fordítás és kétnyelvűség viszonyának széleskörű megjelenési lehetőségeit. A kötet érdeme sokszínűsége ellenére is megőrzött egységes szemléletmódja, valamint az, hogy a kétnyelvűség közegében felmerülő fordítási/fordíthatósági kérdéseket egyszerre vizsgálja a szóbeliség, az írásbeliség, a hivatalosság és az informális nyelvhasználat dimenzióiban.

PÁJI GRÉTA

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

A nyelvföldrajztól a névföldrajzig IV. A nyelvi kölcsönhatások és a személynevek

Szerkesztő: VÖRÖS FERENC. Savaria University Press, Szombathely, 2013. 215 lap

A negyedik alkalommal megrendezett, A nyelvföldrajztól a névföldrajzig című konferenciasorozat előadásainak kötete VÖRÖS FERENC gondozásában jelent meg. A tanácskozás helyszíne Dunaszerdahely volt, melynek önkormányzata a kötet megjelenését is támogatta. Az előadók elsősorban olyan névtani kérdéseket jártak körül, melyekhez a kontaktológiai megközelítés elengedhetetlen.

VÖRÖS FERENC tanulmánya három, egymással összefüggő problémát mutat be (13–41). A kontaktológia főbb kérdéseinek tisztázása után a többes keresztnevek magyarba kerüléséről, a leggyakoribb magyarországi családnevek nyelvföldrajzáról, valamint a *Lehota* névrész tartalmazó családnevek kölcsönzéséről olvashatunk. A szerző felhívja a figyelmet,